

Norge på toppen av søppelberget

Av Eirik Steindal

Norge produserer stadig mer avfall. Vi genererte til sammen 1,7 millioner tonn husholdningsavfall (378 kg per person) i år 2004. Det er 20 % mer enn fem år før, og tilsvarer en rad med semitrailere, stående klistret inntil hverandre fra Oslo til Bergen, fullastede med søppel. Sammenlignet med de største industrilandene i Europa er Norge det landet som genererer mest kommunalt søppel. Selv om Norge gjenvinner stadig mer avfall, er vi fremdeles ikke blant de landene som sender lavest andel til deponi. Her er våre naboer i Skandinavia og Tyskland de flinkeste.

Framtiden i våre hender sammenligner i dette notatet utviklingen av i mengden kommunalt avfall i Norge med våre tre naboland, Sverige, Danmark og Finland, samt EUs tre største land og USA. Sammen med USA, regjerer Norge toppen av søppelberget. I følge tall hentet fra Eurostat, utgjorde det kommunale avfallet her til lands nærmere 700 kg per innbygger per år. Det er over 200 kg mer enn våre to naboland Sverige og Finland. Figur 2. viser at rangeringen er omtrent den samme som for ti år siden. Norge og USA var også da de absolutt største søppelgeneratorene i utvalget. Veksten i avfallsmengden siden 1995 er noe lavere for Norge enn for de andre landene.

Husholdningsavfall

Avfall fra normal virksomhet i en husholdning. Matavfall, emballasje og aviser utgjør hoveddelen.

Næringsavfall

Avfall som oppstår i næringsvirksomhet. Inkluderer både forbruksavfall og produksjonsavfall.

Kommunalt avfall

Avfall som håndteres i kommunal renovasjon. Internasjonalt begrep. Omfatter alt husholdningsavfall og store deler av næringsavfallet.

Kilde: SSB 2004

Tabell 1. Kommunalt avfall (kg/pers/år), rangert etter mengde i 2003.

Land	1995	2003	Endring i %
USA*	621*	730*	18*
Norge	626	696	11
Danmark	567	675	19
Tyskland	533	638	20
Storbritannia	496	610	23
Frankrike	489	561	15
Sverige	380	471	24
Finland	414	450	9

Kilde: USA-tall: OECD 2005. Tall for EU og Norge: Eurostat 2005.

*Årstall for USA avviker: 1990 og 2002

Veksten i mengde kommunalt avfall pr innbygger er noe lavere for Norge enn for de andre landene. Dette skyldes først og fremst moderat vekst i næringsavfallet. Mengden husholdningsavfall har nemlig steget kraftig i perioden (Hille 2005).

Utviklingen for husholdningsavfall i Norge

Mengden avfall som kommunene tar imot fra husholdningene har siden 1992 satt ny rekord hvert eneste år der størrelsen er målt. På 12 år har den økt med tre fjerdedeler. Fra 2003 til 2004 økte den fra 1.670.000 til 1.746.000 tonn, eller fra 365 til 378 kg per innbygger. Mengden som ble sortert ut til gjenvinning økte i 2004 så vidt mer enn totalen, nemlig fra 764.000 til 854.000 tonn. Det var likevel ikke nok til å endre på hovedbildet som har gjort seg gjeldende helt siden 1992 - nemlig at den økte

gjenvinningen akkurat holder tritt med veksten i avfallsmengdene, slik at mengden som går på fylling eller til forbrenning holder seg nokså konstant lik 900.000 tonn årlig (Hille 2005).

Flinkere å resirkulere

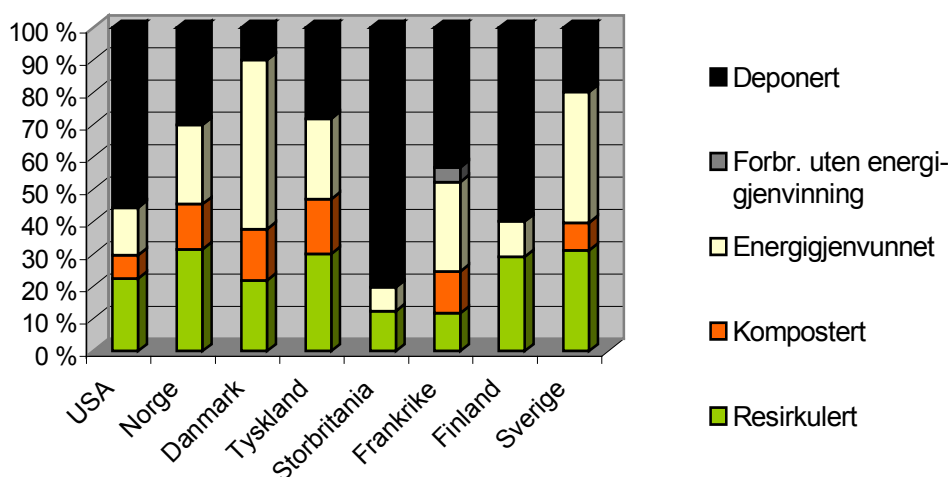
Avfallshierarkiet viser at det viktigste for miljøet er å forebygge produksjon av avfall. Som vi så, ligger Norge ikke særlig godt an der. Når avfallet først har oppstått, gjelder det å resirkulere mest mulig. OECDs tall viser at Norge er blant de sterkeste landene i vårt utvalg på resirkulering og kompostering. For resten av det norske kommunale avfallet går en relativt stor andel til forbrenning med energigjenvinning. Energigjenvinning er ingen ideell måte å behandle avfall på, men likevel bedre enn å la det gå på fyllingen. Storbritannia og Finland ligger dårligst an når det gjelder behandlingsmåter for avfallet, med store andeler av avfallet til deponi.

Avfallshierarkiet rangerer tiltak etter miljøvennlighet:

1. minimering av avfallsmengden (avfallsforebygging/reduksjon)
2. gjenbruk
3. resirkulering/gjenvinning
4. energigjenvinning (dvs forbrenning med uttak av fjernvarme eller strøm)
5. deponi

Kilde: Oslo kommune 2005

Figur 1: Behandling av kommunalt avfall (OECD 2005)¹

Fortsatt nøye sammenheng mellom økonomisk vekst og økte avfallsmengder

Regjeringens nasjonale resultatmål innen avfallreduksjon er at: "Utviklingen i generert mengde avfall skal være vesentlig lavere enn den økonomiske veksten".

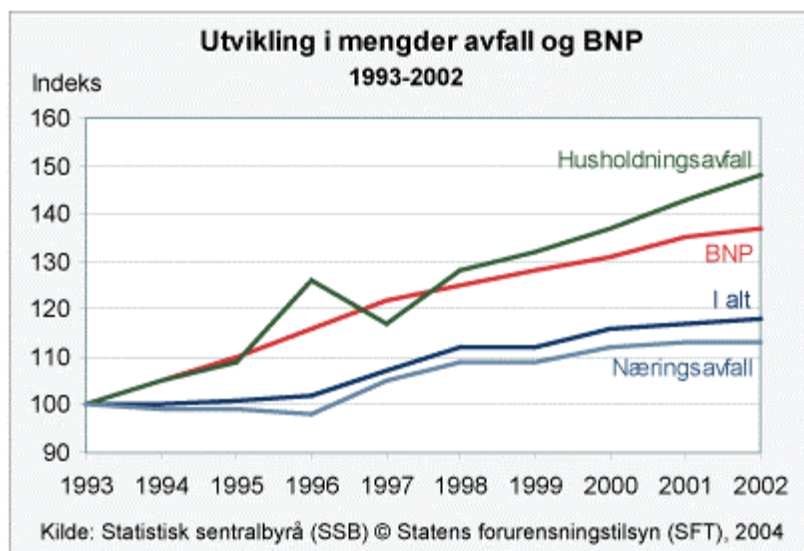
Økonomisk vekst innebærer økt forbruk. I følge Miljøverndepartementet er økonomisk vekst den største drivkraften bak en økende avfallsmengde. Som vises av figur 2 (hvor 1993=100) ligger veksten i total avfallsmengde lavere enn veksten i bruttonasjonalprodukt (BNP). Hovedforklaringen til at målsetningen overholdes er en lav vekst i næringsavfall (som utgjør nærmere 80 % av avfallet).

¹ OECDs tall for Norge omfatter bare behandlingen av husholdningsavfallet. Tallene er derfor ikke 100% sammenlignbare, men gir en god indikasjon.

Det har vært fremmet diverse forslag for hvordan materiell forbruksvekst og økonomisk vekst kan løsrives fra hverandre uten særlig konstruktive løsninger. Til tross for en åpen erkjennelse fra norske myndigheter av de negative følgene av det økte materielle forbruket som følger med økonomisk vekst, har man vist seg ute av stand til å utarbeide kronkrete løsninger. Framtiden i våre hender mener derfor at regjeringen må utarbeide en helhetlig handlingsplan for hvordan den materielle forbruksveksten skal reduseres.

Figur 2. Utvikling i mengder avfall og BNP (1993-2002).

Enkle og mindre åpenbare løsninger

Økende avfallmengder er et miljøproblem som først og fremst rammer lokalt, gjennom arealforbruk, avrenning av giftstoffer og gjennom lokal luftforurensing ved forbrenning av avfall. Globale miljøproblemer fra avfall er utslipp av klimagassene metan fra avfallsfyllinger, og CO₂ fra forbrenning. Samtidig er økende avfallsmengder først og fremst et tegn på et stadig mindre bærekraftig forbruk, som bidrar til ytterligere utarming av knappe ressurser. Så lenge nordmenns forbruk opprettholdes på dagens nivå, er en økende grad av kildesortering alene ingen redning for miljøet. Som Miljøverndepartementet og SFT understreker, generering av avfall henger tett i sammen med økende produksjon og konsum av materielle ressurser.

Et stadig stigende søppelberg viser at vi trenger en helhetlig nasjonal avfallspolitikk som bidrar til å redusere avfallsmengden. Framtiden i våre hender krever derfor at regjeringen iverksetter en ny avfallspolitikk. Den viktigste bestanddelen i denne politikken må være å faktisk endre nordmenns adferd bort fra et uholdbart høyt materielt forbruksnivå.

Kilder

EPA 2005: *Basic Facts, Municipal Solid Waste*. U.S. Environmental Protection Agency.

<http://www.epa.gov/msw/facts.htm>

Eurostat 2005: Structural indicators -> Environment -> *Municipal waste generated / Landfilled / Incinerated*

<http://epp.eurostat.cec.eu.int>

FAO 2005: Population. Faostat. FAO <http://faostat.fao.org/>

Hille, John 2005: *Økologisk utsyn 2005*. FIVH-rapport 4/2005

OECD 2005: OECD Environmental Data Compendium 2004. Tabell 2C, s.178

Oslo kommune 2005: *Avfall. Avfallshierarkiet*. www.renovasjonsetaten.oslo.kommune.no/miljo/avfallshierarkiet/

SSB 2004: *Naturressurser og miljø 2004*. Statistisk sentralbyrå.

SSB 2005: *Befolkningsstatistikk*. Statistikkbanken på Internett